

LAKI ORPOTEOSTEN KÄYTTÄMISESTÄ 8.11.2013/764

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 § Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään orpoteosten käyttämisestä. *Orpoteoksia* ovat teokset, joiden kaikkia tekijöitä ei tiedetä tai tunnisteta taikka voida tavoittaa, vaikka oikeudenhaltijoita koskeva selvitys on tehty ja selvityksen tulos on kirjattu 6 §:ssä tarkoitettuun tietokantaan.

Mitä tässä laissa säädetään orpoteoksesta ja sen tekijästä, sovelletaan myös tekijänoikeuslain (404/1961) 5 luvussa tarkoitettuihin äänitallenteisiin ja kuvatallenteisiin ja niihin tallennettuihin esityksiin sekä niiden oikeudenhaltijoihin, jos tallenteita ja esityksiä on pidettävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla orpoina.

2 § Orpoteosten käyttäjät

Orpoteoksia saavat käyttää yleisen edun mukaiseen tehtävään liittyvien tavoitteidensa saavuttamiseksi seuraavat laitokset:

- 1) yleisölle avoimet kirjastot, museot ja koulutusorganisaatiot;
- 2) arkistot ja elokuva- ja äänitearkistot;
- 3) julkisen palvelun televisio- ja radioyrietykset.

3 § Tekijän lupa

Teosta, jonka tekijöistä osa tiedetään tai tunnistetaan ja voidaan tavoittaa, saadaan käyttää tämän lain säännösten mukaisesti vain, jos tekijät antavat siihen luvan.

4 § Lain soveltamisalaan kuuluvat aineistot

Tätä lakia sovelletaan seuraaviin teoksiin ja muihin tekijänoikeuslain mukaan suojattuihin aineistoihin:

- 1) tämän lain 2 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen laitosten kokoelmissa olevat kirjat, aikakausjulkaisut, aikakauslehdet, sanomalehdet ja muut kirjoitukset, jotka on ensimmäisen kerran julkaistu Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, sekä niihin sisältyvät teokset ja muut tekijänoikeuslain mukaan suojatut aineistot;
- 2) tämän lain 2 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen laitosten kokoelmissa olevat elokuvateokset ja äänitallenteet, jotka on ensimmäisen kerran julkaistu tai lähetetty televisiossa tai radiossa jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, sekä niihin sisältyvät teokset ja muut tekijänoikeuslain mukaan suojatut aineistot;

3) julkisen palvelun televisio- ja radioyritysten arkistoissa olevat, Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden julkisen palvelun televisio- ja radioyritysten ennen 1 päivää tammikuuta 2003 tuottamat elokuvateokset ja äänitallenteet, jotka on ensimmäisen kerran lähetetty televisiossa tai radiossa jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, sekä niihin sisältyvät teokset ja muut tekijänoikeuslain mukaan suojatut aineistot.

Lakia sovelletaan myös sellaiseen 1 momentissa tarkoitettuun teokseen, elokuvateokseen ja äänitallenteeseen sekä siihen sisältyvään teokseen ja muuhun tekijänoikeuslain mukaan suojattuun aineistoon, jota ei ole julkaistu eikä lähetetty radiossa tai televisiossa mutta joka on tekijän tai muun oikeudenhaltijan suostumuksella saatettu julkisesti saataville 2 §:ssä tarkoitettun laitoksen kokoelmissa, jos on perusteltu syy olettaa, että tekijä tai muu oikeudenhaltija ei vastustaisi teoksen, elokuvateoksen tai äänitallenteen käyttämistä 7 §:n mukaisesti.

Tämän lain säännöksiä orpoteoksista ja niiden käyttämisestä sovelletaan teoksiin ja muihin 1 momentissa tarkoitettuihin aineistoihin, joita koskeva selvitys on tehty Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa ja jotka on selvityksen seurauksena rekisteröity orpoteoksina Euroopan unionin sisämarkkinoilla toimivan yhdenmukaistamisviraston verkkotietokantaan, kun niitä käytetään Suomessa.

Orpoteoksia voidaan tämän lain estämättä käyttää tekijänoikeuslain 2 luvussa tarkoitettulla tavalla.

5 § Selvitys

Laitoksen on tehtävä huolellinen selvitys tekijän tai muun oikeudenhaltijan tunnistamiseksi ja sen selvittämiseksi, voidaanko hänet tavoittaa, ennen kuin teosta tai äänitallennetta voidaan käyttää 7 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Laitos voi antaa selvityksen tekemisen myös toisen laitoksen tai muun organisaation tehtäväksi.

Selvityksessä on käytettävä kunkin teoslajin ja äänitallennelajin kannalta tarkoituksenmukaisia tietolähteitä.

Muun teoksen kuin elokuvateoksen ja äänitallenteen selvitys on tehtävä siinä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, jossa teos tai äänitallenne on ensimmäisen kerran julkaistu tai, jos sitä ei ole julkaistu, lähetetty televisiossa tai radiossa. Elokuvateoksen selvitys on tehtävä siinä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, jossa tuottajalla on päätoimipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

Sellaisen teoksen ja äänitallenteen, jota ei ole julkaistu eikä lähetetty televisiossa tai radiossa, selvitys on tehtävä Suomessa.

Selvityksessä on käytettävä myös muissa maissa saatavilla olevia tietolähteitä, jos on perusteltu syy olettaa, että niistä löytyy merkityksellistä tietoa oikeudenhaltijoista.

Laitos, joka tekee selvityksen, vastaa siitä aiheutuvista kustannuksista.

6 § Tiedot selvityksistä

Laitoksen tulee pitää kirjaa selvityksistä ja niiden tuloksista sekä toimittaa sisämarkkinoilla toimivan yhdenmukaistamisviraston tietokantaan liitettäväksi seuraavat tiedot heti, kun ne ovat saatavilla:

- 1) orpoteoksen nimi, teoslaji, tiedetyn tai tunnistetun tekijän nimi sekä teoksen julkaisemisen tai julkistamisen aika ja paikka;
- 2) 1 kohdassa mainitut tiedot teoksista, jotka sisältyvät orpoteokseen tai muodostavat orpoteoksen olennaisen osan;
- 3) selvitysten tekopaikat ja ajankohdat;
- 4) tieto siitä, millä perusteella teoksen katsotaan olevan orpoteos;
- 5) laitoksen tiedossa olevat 8 §:stä johtuneet muutokset laitoksen käyttämien orpoteosten asemaan;
- 6) tiedot siitä, miten laitos on käyttänyt orpoteoksia 7 §:n mukaisesti;
- 7) laitoksen yhteystiedot.

Selvityksen tehneen laitoksen tulee säilyttää orpoteokseksi osoittautuvaa teosta koskevassa selvityksessä syntyvä aineisto ja selvityksen tulokset, kunnes orpoteoksen tekijä ilmoittautuu tai hänet saadaan selville tai kunnes selviää, että hänet voidaan tavoittaa. Orpoteoksen käyttämisestä koskevat tiedot tulee kuitenkin säilyttää siihen asti, kun 8 §:n 4 momentissa tarkoitettu hyvitys on maksettu.

Laitos saa käyttää selvityksen yhteydessä esiin tulevia henkilötietoja vain orpoteoksen oikeudenhaltijoiden selvittämiseen ja selvityksen tulosten toimittamiseen. Henkilötietoja sisältävien aineistojen käsittelystä säädetään henkilötietolaissa ([523/1999](#)). Henkilötietoja sisältävät aineistot on hävitettävä, kun tämän lain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettu hyvitys on maksettu tai kun henkilötietojen käsittelylle ja säilyttämiselle ei ole enää tarvetta orpoteosten oikeudenhaltijoiden selvittämiseksi.

7 § Orpoteoksen käyttäminen

Laitos saa yleisen edun mukaiseen tehtäväänsä liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi:

- 1) valmistaa kokoelmissaan tai arkistossaan olevasta orpoteoksesta kappaleita teoksen digitointia, yleisölle välittämistä, indeksointia, luettelointia, säilyttämistä ja entistämistä varten;
- 2) välittää orpoteoksen yleisölle niin, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Laitos saa kerätä 1 momentissa tarkoitetun käytön yhteydessä tuloja digitoinnista ja yleisölle välittämisestä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Tunnetun tekijän nimi on ilmoitettava orpoteosta käytettäessä.

Jos 5 §:n mukainen selvitys ei ole ollut huolellinen ja teosta on virheellisesti pidetty orpoteoksena, teoksen käyttämistä arvioidaan tekijänoikeuslain säännösten mukaan.

8 § Tekijän ilmoitus

Orpoteoksen tekijä voi ilmoittaa orpoteosta käyttävälle laitokselle, että hän on orpoteoksen tekijä, ja sen, mistä hänet voi tavoittaa. Laitoksen tulee toimittaa tiedot viipymättä sisämarkkinoilla toimivan yhdenmukaistamisviraston tietokantaan liitettäväksi. Kun tieto tekijästä on merkitty viraston verkkotietokantaan, teos lakkaa olemasta orpoteos tämän tekijän osalta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen voi tekijän puolesta tehdä myös hänen edustajansa, jonka on luotettavalla tavalla näytettävä, että hänellä on oikeus tehdä ilmoitus tekijän puolesta.

Teoksen tekijäksi ilmoittautunutta tai ilmoitettua henkilöä pidetään tämän jälkeen orpoteoksen tekijänä tai yhtenä sen tekijöistä tekijänoikeuslain 7 §:n 1 momentin mukaisesti, jollei näytetä toisin olevan tai muuten ole ilmeistä, että hän ei voi olla teoksen tekijä.

Orpoteoksen käyttäjän tulee maksaa 7 §:ssä tarkoitetusta orpoteoksen käyttämisestä hyvitys tekijälle, joka ilmoittautuu tai osoittautuu teoksen tekijäksi. Hyvityksen suuruutta määritettäessä tulee ottaa huomioon teoksen käytön luonne ja käytön määrä, teoksen arvo markkinoilla sekä teoksen käytöstä tekijälle mahdollisesti aiheutunut haitta.

9 § Asetuksenantovaltuus

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tarkemmin:

- 1) selvityksessä käytettävistä tietolähteistä;
- 2) selvityksestä ja orpoteosten käyttämisestä annettavista tiedoista;
- 3) orpoteosten tekijäksi ilmoittautuneelta edellytettävistä tiedoista;
- 4) tietojen toimittamisesta sisämarkkinoilla toimivan yhdenmukaistamisviraston tietokantaan.

Ennen 1 momentissa tarkoitetun asetuksen antamista opetus- ja kulttuuriministeriö neuvottelee oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen ja orpoteoksia käyttävien laitosten tai niitä edustavien järjestöjen kanssa siitä, mitkä lähteet ovat kunkin teoslajin tai äänitallennelajin kannalta tarkoituksenmukaisia.

10 § Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 29 päivänä lokakuuta 2014.

Tätä lakia ei sovelleta teoksiin ja muihin kohteisiin, jotka eivät ole tekijänoikeuslain mukaan suojattuja tämän lain voimaan tullessa. Tätä lakia ei sovelleta myöskään ennen lain voimaantuloa tehtyihin toimiin ja sopimuksiin eikä hankittuihin oikeuksiin.

HE 73/2013, SiVM 6/2013, EV 120/2013, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/28/EU (32012L0028); EUVL L 299, 27.10.2012, s. 5